են. արդէն իսկ "Ա-ՐՈՒՆ մրմունջ։ ի հեղինակին (Յ. Թ. Գայսեան) անունն երաշխաւորութիւն մն է առ այս. տպագրութիւնը (Յ. Մատթէոսեան) մաքուր եւ խնամեալ, ինչպէս որ սովոր ենք հաճութեամբ դիտել Սիւնեաց Գրատան կողմանէ հրատարակեալ դասագրոց մէջ։

Ա. հատորն գերմանական էլեմենտարագրութեամբ յօրինեալ (մեր մէջ որչափ գիտենք առաջին անգամն է այս դրութեամբ քերականութիւններայրան մը), մեծ արդիւնք կրնայ յառաջ բերել. արդէն քիչ ժամանակի մէջ իրարու յաջորդող (չորս) տպագրութիւնը ապացոյց են թէ որչափ յաջող ընտրութիւն է Պր. Գայսեանի ընդգրկած դրութիւնն։ Միակ դիտողութիւնն որ ունինք տպագրութեան մասին, այս է՝ որ է եւ ը, ղ եւ ղ գրերն շատ տեղեր (երբեմն նաեւ՝ ո եւ ռ, ռ եւ ռ) իրարմէ չեն զանազանուիր, եւ տեղ տեղ գրերու պոչերը լաւ չեն տեսնուիր, որով ուրիշ գրի հետ կրնան շփոթուիլ. յայտնի է թէ որչափ կարեւոր է կարդալու նոր սկսող աշակերտին համար յատկացեալ քերական-ընթերցարանի տպագրութեան ոգալ եւ անսխալ ըլլալն։ Տպագրական սխալ շատ քիչ կայ, մեր աչքին հանդիպածներն են՝ կերակի (58), Մկրտուեցաւ (73), Ղազր (73), կր սիրինը (75), նաեւ տեսած ես փենկ. տեսածն ես (52)։

Բ. եւ Գ. հատորներն կը բովանդակեն դիւրմբռնելի (anschaulich) եւ շահաւէտ հատուածներ, կրթիչ՝ համով հոտով եւ կոկիկ լեզուաւ պատմուածքներ, սիրուն եւ հիմեալ եւ առհասարակ ճոխ յանգերով ստանաւորներ եւն, որոնք ստոյգ ճանաչեալ գասաւորուած են ծանօթէն անծանօթն եւ պարզէն բարդն երթալով։ Վերջապէս ամբողջն այնպիսի կերպով մը պատրաստուած է՝ որ գրքոյկիս սկիզբը գրուած մանկավարժական Ուղեցոյցին հետեւելու համար առատ նիւթ եւ միջոց կ'ընծայէ Ուսուցչին։ համապատասխան եւ խօսող պատկերներն ալ մեծապէս կը դիւրացնեն դասաւորուն ջանքերն եւ աշակերտին համար շահաւէտ եւ զուսալի կ'ընեն դասախօսութիւնը։ Սիով բանիւ "Ա-յբենի լեզու", գերմանական մանկավարժութեան ազգուրէն ծնած ու սնած է, եւ մանկավարժ Հեղինակի մը քիրայլ գրչովն խրդմտութեամբ յօրինուած է, եւ այս բաւ է անոր արժէքին գնահատման համար։

Ի վերջոյ ներսի մեջ թեղադրութիւն մ'ընել։ Ազգային միջնակարգ վարժարաններու համար շատ գգալի է պէտքն (ինչնագիր, թարգմանածոյ եւ ազգային լաւագոյն Հեղինակներէ հատընտիր) ընթերցո--ծոյ գրքերուն, գերմանական Lehr- und Lesebuchներու ոճով. այսպիսի կարեւոր գործք մը յաջողութեամբ ի գլուխ հանելու համար՝ ամէն պահանջուած յատկութիւններով օժտուած կ'երեւայ մեր Յարգոյ Հեղինակն։ եթէ այսպիսի գործքի մը ձեռնարկէ՝ այսու անգնահատելի ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլայ ազգային կրթութեան, վասն զի իսկապէս յօրինուածական եւ խնամեալ ընթերցուածոյ գրքերը կամ Հատընտիրներ մեծապէս պիտի նպաստեն թէ մայրենի լեզուին կոկիկ աւանդման եւ ուսման եւ թէ աշակերտաց միտքն իրապէս օգտակար եւ հարկաւոր գիտելիքներով պարարտացրնելու եւ սիրան ազնիւ զգածումներով կրթելու։

Հ. Պ. Զ.

ԴԷՆԻԹ ԽԱՉԿՈՒՅՑ. — Աշխարհագրութիւն (պատկերազարդ ու քարտիսաւոր), Մէջին դասընթացք, Բ. տպագ. 1910. գին՝ 10 դրշ.։

Այս դասագիրքն ալ նմանապէս Մատթէոսեան մաքուր տպագրութեամբ Սիւնեաց գրատան կողմանէ հրատարակուած է։ Հեղինակն՝ Պր. Խաչկոնց, արդէն հանրածանօթ է իւր հրատարակած մեթոդաւոր եւ խնամեալ դասագրքերով. այս կարգէն է նաեւ ներկայ Աշխարհագրութեան դասագիրքն՝ կոկիկ եւ մաքուր լեզուով, ճոխացեալ բազմաթիւ պատկերներով եւ (նաեւ գունաւոր) քարտէսներով, որոնք ուսանողին հաճոյք եւ դիւրութիւն կը մատուցանեն։ Բնական է սամանեան երկիրներուն վրայ ընդարձակագոյն խօսուած է. եւ Սահմանագրութենէն ետքը տրուած տագաւութիւնն գործածելով՝ հայկական գաւառներու վրայ աւելի ծանրացած է։ Պատմական անուններ նորագոյն անուանց դիմաց մատնանիշ եղած են, որոնք Պատմութեան գասին մեծ օգնութիւն կրնան ընծեռել։ Միով բանիւ իր տեսակին մէջ լաւագոյն դասագիրքն է, եւ աշխարհագրութեան ուսումն հաճելի կ'ընծայէ ուսանողաց։

Դասագիրքս հին Հայաստանի աշխարհագրութեան կմախք մը ալ ունի, որ լաւ է իբրեւ օգնական միջոց Հայոց պատմութեան, սակայն առանց աշխարհացոյց տախտակի անմարսելի եւ անօգուտ է այս կմախքն, քարտէս մը ալ ասոր նուիրելու էր։ Վիճակագրական տեղեկութիւնք գրքին ետեւն առանձին տախտակի մը վրայ ամփոփուած են, որ լաւ է ընդհանուր եւ ամփոփ տեսութիւն մը ստանալու համար. սակայն մարմնոյն մէջ՝ գէթ նշանաւոր քաղաքաց եւն առնեւ թուանշաններու բացատրակ բացակայութիւնն ըստ մեզ լաւ չէ, եւ վասն կայ որ աշակերտն վիճակագրական տեղեկութիւններն բոլորովին գուրկ մնայ. վասն զի գործնական չէ սորված միջոցին միօրինակ ետեւի տախտակին մէջ թուանշանները փնտուել, եւ փորձառութիւնը կը սորվեցընէ որ աշակերտք չեն փնտուեր իրենց համար ոչ այնչափ հաճելի թուանշաններն։ Ընդհանրապէս տեղութեան մը բնակութեան ցեղն ու կրօնքը յիշելու մէջ կամայական եղած է Հեղինակն, թողլով աշխարհքի միւս մասերն յիշենք միայն Եւրոպան. զօ. Պելճիքա, Եւրոպական Ռուսիա, Իտալիա, Ֆրանսա, Սերպիա, Գարատաղ, Յունաստան, Պուլկարիա բնաւ չէ յիշատակուած կրօնքն, ոմանց ալ ինչ ցեղէ ըլլալն. եւն։ Վիեննա քաղքին մէջ կարելի էր յիշել անշուշտ Վիեննական Մխիթարեանց վանքն ու տպարանը, քանի որ ուրիշ տեղերնուազ կարեւոր տեղեկութիւնք չեն մատուցած։

Հ. Պ. Զ.

digitised by A.R.A.R.@